

Пише > Андрија Динуловић

Успешан наступ у Прагу... а шта после?

Прашки квадријенале 2023.

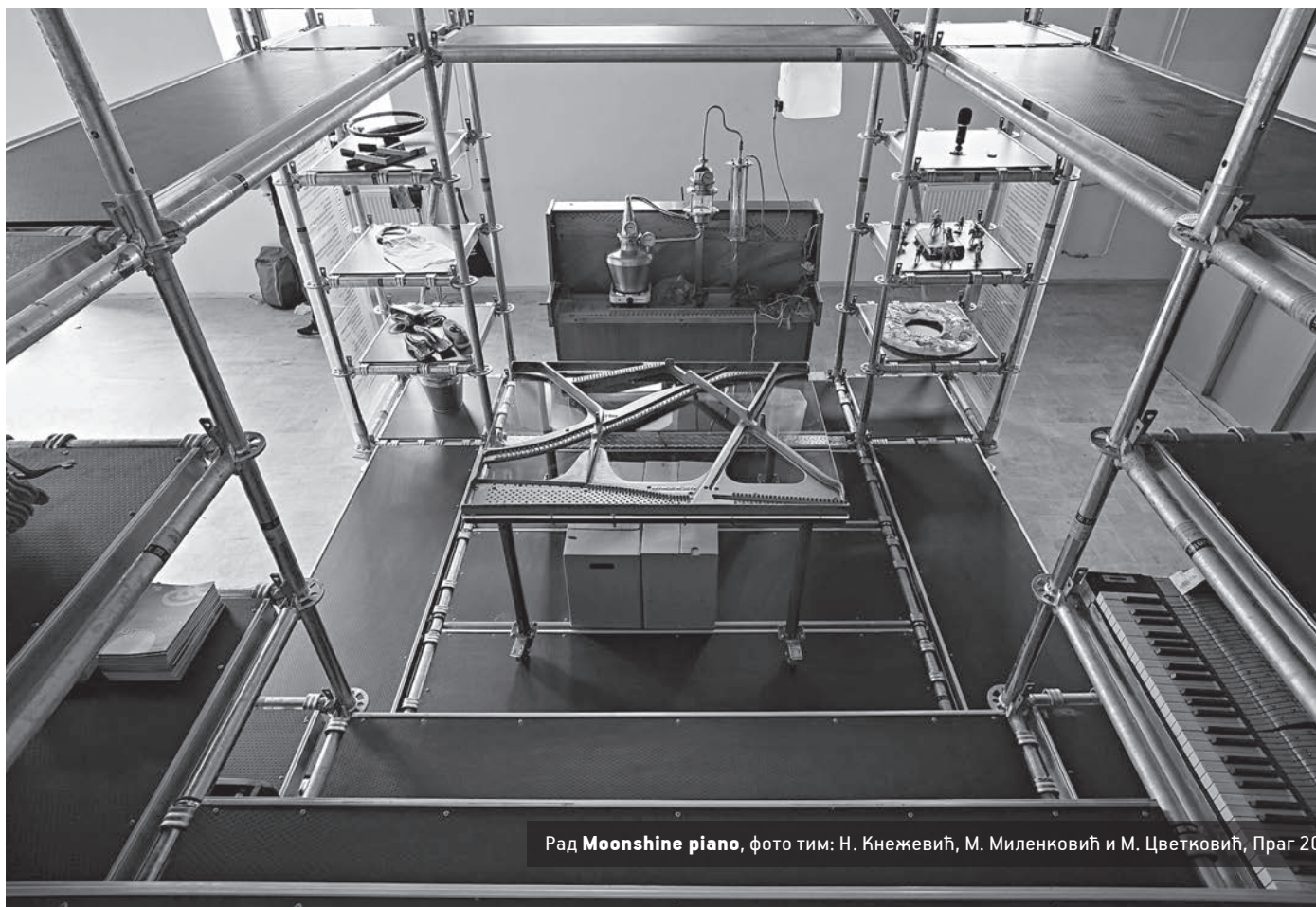
Припрему и планирање наступа Србије на Прашком квадријеналу 2023. започели смо давно, две године пре одласка у Чешку, с јасним циљем да темељно приступимо свим продукцијским питањима за које раније нисмо имали времена или капацитета. Продукцијски тим је, поучен претходним пројектним искуствима, конкретно наступом Србије на истој манифестацији 2019. године, као једну од основних установио тему „другог живота“ поставки које представљају Србију у Прагу, у јасном и директном питању: „Шта после Прага?“.

Ово питање се ослања на теме које видимо као доминантно важне у области техничке продукције простора у сценској и визуелној уметности, и које сматрамо кључним у настави на студијама Сценске архитектуре, технике и дизајна на Факултету техничких наука у Новом Саду. Посматрање продукције кроз призму сценског дизајна подразумева размишљање о проширеном пољу ове области, а не искључиво о процесима продукције и реализације одређеног догађаја. У том смислу настојимо да техничку продукцију посматрамо

као креативну дисциплину, комплементарну области дизајна простора, као један у низу процеса који формирају поље сценског дизајна. Техничка продукција тако шири свој опсег и задире у токове који иду паралелно, утичући и учествујући у раду на концепту простора, архитектури и дизајну. Једна од тренутно доминантно важних тема тиче се размишљања о постпродукцији, „новом животу“ или пак „смрти“ сценског простора након првобитног приказивања.

Пошто је целокупна продукција наступа Србије реализована у оквиру Центра за сценски дизајн, архитектуру и технологију – СЦЕН, директним радом тима наставника и групе студената поменутог смера, одлучили смо да рад на Прашком квадријеналу искористимо као својеврстан полигон за тестирање идеја које долазе из наставе.

На први поглед, ова се тема може чинити као искључиво продукцијска, пре свега у односу на рециклажу или економичност употребе материјала, технике и слично. Међутим, након овог доминантно присутног продукцијско-еколошког (шта ћемо с материјалом?),

Рад **Moonshine piano**, фото тим: Н. Кнежевић, М. Миленковић и М. Цветковић, Праг 2023.

врло брзо се долази до питања која су од суштинског значаја кад је реч о уметничком раду. Та питања постају још важнија кад је реч о процесу дугом две године ради излагања на фестивалу који траје свега десет дана. Шта ћемо с процесом рада? Шта ћемо са уметничком вредношћу рада? Шта ћемо с техничком вредношћу рада? Шта ћемо с тимом људи који је то радио? Шта ћемо са уметничким артефактима насталим у том процесу?... И на крају, можда и најважније питање: „шта ћемо с програмом који се десио у Прагу?“.

Иако је поменута жеља постојала давно пре расписивања конкурса и касније избора кустоса поставке за наступ Србије на овој манифестацији, тек је с доласком Миодрага Куча за кустоса националне поставке постало могуће испитивати и практичне аспекте „прециклаже“ и одговора на горе постављена питања у контексту изабраног рада *Moonshine Piano*. Концепт прециклаже (енгл.: *precycling*) у продукцијском смислу се односи на унапред мишљену постпродукцију рада, односно на успостављање „другог живота“, или

пак „смрти“ рада у иницијалном концепту, а не бављење овом темом након изведбе/излагања рада или освојене награде. Поштујући овај принцип, кроз дуг процес рада, продукцијски тим је, заједно с кустосом, разрађивао идеју о наставку живота рада по повратку из Прага. Установљени су и дефинисани следећи слојеви постпродукције сценског простора: еколошки, уметнички, технички, просторни, локацијски (место рада), програмски и кадровски.

Заједничка идеја је врло брзо успостављена, и подразумевала је да треба осмислити, разрадити и реализовати сваки од поменутих продукцијских или стваралачких нивоа, како би *Moonshine Piano* суштински наставио свој живот и након десет дана поставке у Прагу. Ова идеја уједно је и успоставила принцип рада унутар националне поставке Србије на Прашком квадријеналу – колаборативни рад и формирање својеврсног креативног тима, који су у ужем смислу чинили кустос и продукцијски тим, док су у шири састав често укључивани и технички тим и други сарадници на пројекту. Оваква поставка рада је у великој мери утицала и на дизајн просторног решења павиљона, при чему бих волео да нагласим узајамну жељу кустоса и свих чланова продукцијског тима да се упусте у одређени вид експеримента. Овај процес је подразумевао отварање врата (често ексклузивно затворених) уметничког рада свима који су били заинтересовани да у њему партиципирају, што је резултирало и поверењем које се развило између различитих улога/тимова у процесу рада – уметничких и продукцијских.

Установљене нивое постпродукцијских поступака примењујемо на рад *Moonshine Piano* у процесу дизајна и продукције, непрестано преиспитујући сопствене идеје кроз читав процес рада, закључно с данима реализације фестивала у Прагу.

С обзиром на полазну тачку размишљања, еколошки ниво није представљао проблем, као основни елемент изградње павиљона коришћена је скела, односно њени модуларни елементи, који се могу склапа-

ти у различитим варијантама, користити у различите сврхе и чији век трајање није кратак, док сâм алуминијум као материјал не кородира, нити се распада и, као и сваки метал, он представља један од базичних еколошких материјала.

Приликом поставке рада *Moonshine Piano*, отворило се питање може ли се уметнички рад рециклирати. Ово, за нас кључно питање добило је нов слој током разговора, прво неформалног, а касније и на панелу *Afterlife – Where Do Exhibitions Go After They Die?*, с нашим пријатељем и колегом Свеном Јонкеом – ако је могуће, да ли је у реду рециклирати уметнички рад у нешто друго? У том смислу, (п)рециклажа рада *Moonshine Piano* постављена је у две итерације. Након поставке у Прагу, замишљено је да рад сâм себе рециклира, кроз једногодишњи програм представљања наступа из Прага по Србији и региону. Након тога, имајући у виду да је концептом рада дефинисано да његова форма нити карактер нису коначни у простору и времену, рад би, реутилизацијом просторне поставке из Прага, био трансформисан у нову, сценску инфраструктуру која би генерисала настанак нових догађаја.

Када говоримо о просторном доживљају поставке у Прагу и њеном преношењу у нове контексте, морамо се вратити на основну идеју кустоса, а то је конципирање поставке која представља „машину за стварање догађаја“. У том смислу простор павиљона представља само оквир и може бити трансформисан и прилагођен догађају који ће се у њему десити. Простор је замишљен као инфраструктура потребна да би се реализовао програм који представља централну тачку павиљона. Такође, техничка адаптивност се у великој мери ослања на дизајн просторног решења и уметнички концепт самог рада. Коришћени систем скелâ омогућава да две особе монтирају цео павиљон за свега неколико сати, што смањује логистичко-продукцијске захтеве и представља једну од предности која ће омогућити да се „живот после“ деси.

Рад *Moonshine piano*, фото тим: Н. Кнежевић, М. Миленковић и М. Цветковић, Праг 2023.

Уколико с нивоа просторне поставке, пређемо на локацију на којој се она налазила, место рада морамо посматрати кроз две равни. Шире гледано, локација Прашке тржнице, као просторног оквира Прашког квадријенала, није у великој мери утицала на развој поставке павиљона Србије; *Moonshine Piano* је креиран тако да може функционисати у различитим контекстима, генеришући микрозаједницу у себи и око себе, а назив добијене награде, „за активирање заједнице“, говори у прилог томе. Ипак, у ужем смислу речи је место (парцела 37 хале 13) на коме је Србија излагала у

Прагу у великој мери помогло успостављању овакве атмосфере. Локација није добијена случајним одабиром – део продукцијског тима и комесар-кустос наступа су током посете Прагу ради упознавања с простором идентификовали овај сегмент Хале 13 и изабрали један од простора који се у њој налази. Претпоставка приликом овог избора – да на фестивалу који приказује велику количину садржаја треба имати простор који омогућава успостављање интимне атмосфере – испоставила се као тачна, и била је један од важних фактора развоја националне поставке Србије. Са друге

стране, с обзиром на карактер и уметнички концепт квадријенала, и чињеницу да је локација морала бити враћена у првобитно стање, никакав траг/сећање о постојању павиљона није смео да остане и дејство рада на локацију сведено је на десет дана трајања фестивала и програм који се на њему догодио. То је, наравно, подсвесно или свесно, навело креативни тим наступа Србије да размишља о потпуно адаптивбилном павиљону, где су Прашко квадријенале и Праг схваћени, наравно, као доминантан простор излагања, али ипак само као прва у низу локација на којима ће *Moonshine Piano* бити приказан.

Програмски слој другог живота неког уметничког рада испоставља се као најкомплексније питање. Програм у Прагу виђен је као почетни импулс, нулта тачка или пилот-пројекат, који је генерисао првих десет драматуршких предлога, са идејом да се ови једнодневни наративи развију у пројекте који ће тек живети – кроз простор скеле павиљона Србије и ван њега. Са друге стране, развој програмског живота тражиће се у новим догађајима који ће бити организовани у сарадњи с неким новим гостима, институцијама, формалним и неформалним колективима и групама, или појединцима. Паралелно с програмом, из угла продукције долази суштинско питање – ко ће се тиме бавити? Да ли нови живот пројекта подразумева и нови тим, или еволуцију постојећег? У случају нашег рада, *Moonshine Piano* постаје полигон за рад и развој студената и младих колега који представљају ново језгро, тим који ће менторисати и подржавати они који су реализовали наступ у Прагу.

Тема постпродукције простора шира је од појединачних изложби, и организациони тим Прашког квадријенала покушава њоме да се бави, али из свега што смо у Прагу видели, како ове тако и претходних година, нажалост без великог успеха. Постојали су покушаји, пре свега у рециклажи материјала и опреме коришћене за потребе различитих поставки. Примера ради, државе су имале прилику да оглашавају и продају

елементе сопствених радова, али с обзиром на различите логистичке и техничке проблеме, ова идеја ипак није у потпуности заживела, већ је реалност таква да се у данима демонтаже, као што обично бива, правила велика количина отпада.

Ово је било моје треће искуство рада на Прашком квадријеналу, увек у тиму продукције наступа Србије, али увек у различитим улогама и с различитим нивоом одговорности. Овога пута је посебан акценат стављен на продукцијске теме које су у великој мери дефинисале и уметнички концепт поставке, у нади да би рад Србије из Прага, *Moonshine Piano*, могао да служи као огледни пример у фази постпродукције рада, која излази ван домена самог фестивала (период од 8. до 18. јуна 2023. у Прагу), али оној која би, чини ми се, могла бити кључна у даљем развоју како Квадријенала тако и других манифестација које негују сајт-специфик приступ раду и продукцији ове врсте просторних поставки.

Ипак, морамо поменути да продукцијски процеси, чак и онда када су промишљени и испланирани, не буду увек остварени у свом пуном потенцијалу. Наиме, као један од основних елемената павиљона замишљена је била приколица којом би, качењем на било који аутомобил, било могуће транспортовати павиљон на следеће место извођења. Услед различитих фактора, пре свега недостатка финансијских средстава, за приказивање рада у Прагу морали смо од приколице да одустанемо, али одлучујемо да је поставимо као кључни елемент новог живота павиљона, именујући 2.0 фазу пројекта *PQ Prikolica*.

На питање „шта после?“ чини се да нема тачног одговора, нити (још увек) јасно успостављеног методолошког кључа који би се могао користити као приручник за рад и приступање овој теми. Ипак, током досадашњег рада идентификовали смо неке од потенцијалних исхода, и сви би могли стати у по једну реч која прилично прецизно описује карактер поменутих других живота или смрти: (еколошка) рециклажа, реанимација, реконструкција, реинтерпретација и реу-

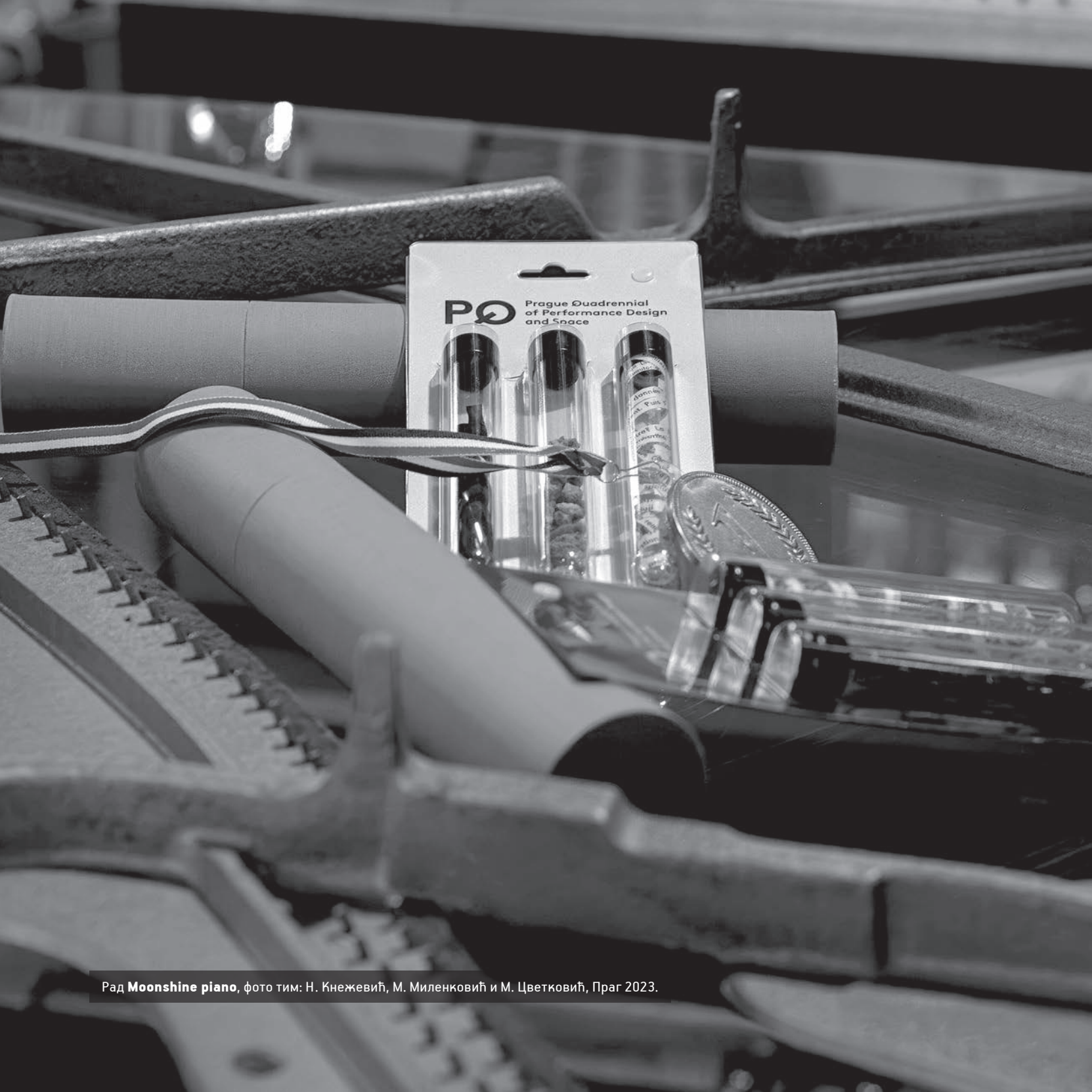

Рад **Moonshine piano**, фото тим: Н. Кнежевић, М. Миленковић и М. Цветковић, Праг 2023.

тилизација сценских простора или сценских догађаја. Упркос чврстом ставу и разумевању области продукције као пре свега практичне, управо теоријско дефинисање претходно написаних појмова видим као први корак развоја различитих приступа теми постпродукције сценског простора.

Размишљање о животу после, теоријско-истраживачки рад и освешћено бављење свим слојевима постпродукције дају раду *Moonshine Piano* нову димензију и могућност успостављања помињаног хибридног

формата новог пројекта након повратка из Прага. Продукцију другог живота рада не смемо подразумевати или олако схватити. Постојећи рад морамо разумети само као подлогу и потенцијал за развој, а да ли ће се *PQ Prikolica* десити зависиће, као и увек, од амбиције и жеље појединаца и колектива за даљим радом; радом који смо сами иницирали, и радом на који смо пристали оног тренутка када је успостављен први концепт Националне поставке Србије на Прашком квадријеналу.

PQ Prague Quadrennial
of Performance Design
and Space

Рад **Moonshine piano**, фото тим: Н. Кнежевић, М. Миленковић и М. Цветковић, Праг 2023.